

**UNIVERSITATEA DE MEDICINĂ, FARMACIE, ȘTIINȚE ȘI
TEHNOLOGIE „GEORGE EMIL PALADE” DIN TÂRGU MUREȘ
ȘCOALA DOCTORALĂ DE LITERE, ȘTIINȚE UMANISTE ȘI APLICATE
DOMENIUL: FILOLOGIE**

TEZĂ DE DOCTORAT

CONDUCĂTOR ȘTIINȚIFIC:

Prof. Univ. Dr. Dorin ȘTEFĂNESCU

DOCTORAND:

SZAKÁCS Szabolcs-Lehel

TÂRGU MUREȘ

2023

**UNIVERSITATEA DE MEDICINĂ, FARMACIE, ȘTIINȚE ȘI
TEHNOLOGIE „GEORGE EMIL PALADE” DIN TÂRGU MUREȘ
ȘCOALA DOCTORALĂ DE LITERE, ȘTIINȚE UMANISTE ȘI APLICATE
DOMENIUL: FILOLOGIE**

**STRATEGII EMBLEMATICE ALE INIȚIERII
ÎN ROMANUL ROMÂNESC CONTEMPORAN
REZUMAT**

CONDUCĂTOR ȘTIINȚIFIC:

Prof. Univ. Dr. Dorin ȘTEFĂNESCU

DOCTORAND:

SZAKÁCS Szabolcs-Lehel

TÂRGU MUREȘ

2023

CUPRINS

ARGUMENT	5
I. PREMISE TEORETICE.....	14
I. 1. Paradigma de cercetare	14
I. 2. Aspecte teoretice ale inițierii	27
I. 3. Deschideri spre o lectură hermeneutică a strategiilor inițierii	38
II. INIȚIERE EROICĂ PRIN COBORÂRE	41
II. 1. Drumul spre transcendență	41
II. 2. Cel mai păcătos dintre păcătoși: Kostas Venetis	53
II. 3. Alternanțe de extaz și cădere. Cazul lui Siegfried.....	64
III. INIȚIEREA PRIN DESCOPERIRE.....	76
III. 1. Lumea nouă.....	76
III. 2. Apropierea de sine.....	88
III. 3. Rostirea ca rost ontologic.....	96
IV. INIȚIERE PRIN LIMITAREA FIINȚEI	112
IV. 1. Metamorfoza canină.....	112
IV. 2. De la reconstrucție la deconstrucție. Omul nou	123
IV. 3. Opresiunea	130
V. INIȚIERE TEATRALĂ.....	143
V. 1. Obsesia sensului	143
V. 2. Probleme ale existenței. Parafernul	158
V. 3. Existență continuă	170
CONCLUZII.....	183
BIBLIOGRAFIE	196

REZUMAT

Ne propunem în teza noastră intitulată *Strategii emblematice ale inițierii în romanul românesc contemporan* să realizăm o lectură hermeneutică a strategiilor inițierii. Numim inițiere orice transformare ontologică a unui om sau a unui personaj sau schimbarea statutului său social care s-a realizat cu ajutorul unei experiențe liminale. Vom urmări etapele componente ale procesului de inițiere concomitent cu strategia utilizată de inițiator. Toate acestea ne vor ajuta să oferim o nouă perspectivă asupra transformărilor ontologice de care au parte personajele în cadrul unui proces de inițiere.

Explicarea sensului cuvântului *emblematic* din titlu ne poate oferi o viziune mult mai clară asupra tematicii lucrării noastre. De-a lungul istoriei, au existat numeroase strategii prin care un inițiator a reușit să faciliteze transformarea ființei unei persoane sau a unui personaj, respectiv să îl ajute să dobândească un statut social nou, însă numai câteva dintre aceste strategii au rămas consacrate în literatură. Noi am selectat patru strategii pe care le-am considerat emblematice (reprezentative) pentru întreaga istorie a proceselor de inițiere. „*Emblema* este o figură vizibilă adoptată prin convenție pentru a reprezenta o idee, o entitate fizică sau morală [...]”¹, iar noi suntem de părere că strategiile selectate își găsesc locul în cadrul cercetării noastre întrucât sunt folosite și în zilele noastre, iar câteva dintre ele probabil vor fi folosite și în secolele următoare grație eficienței lor. Partea teoretică a cercetării noastre va fi urmată de câteva aplicații având la bază texte din literatura contemporană, raportându-ne la câte trei romane semnate de Octavian Soviany, Ioana Pârvulescu, Radu Aldulescu și Vlad Zografi.

Suntem conștienți de faptul că libertatea cu care am selectat operele literare care urmează să fie supuse demersului hermeneutic din teza noastră poate afecta rigoarea atât de necesară unei lucrări cu caracter științific, dar nu ne-am putut permite o libertate mai mare în alegerea lor din două motive. În primul rând, a avut o importanță deosebită pentru noi selectarea unor opere literare contemporane, întrucât dorința noastră este să contribuim cu o abordare novatoare – oricât de

¹ Jean Chevalier, Alain Gheerbrant (coord.), *Dicționar de simboluri. Mituri, vise, obiceiuri, gesturi, forme, figuri, culori, numere*, Traducere de Micaela Slăvescu, Laurențiu Zoicaș (coord.), Editura Polirom, Iași, 2009, p. 26.

minoră – la cercetările literare apărute în România. În al doilea rând, alegerea operelor literare ne-a fost impusă de tema lucrării noastre: inițierea. Inițierea presupune, pe scurt, o experiență liminală care antrenează transformarea personajului, dar nu orice transformare sau schimbare este rezultatul unei inițieri. În fiecare roman publicat de-a lungul istoriei literaturii române, personajele suferă transformări sau schimbări mai mult sau mai puțin semnificative, însă experiența liminală nu este prezentă în fiecare caz. Tema cercetării noastre ne-a obligat să ne îndreptăm atenția spre romanele în care personajul principal trece printr-o experiență limită, parcurge toate etapele inițierii – sau măcar primele două etape în cazul inițierilor care se blochează într-o liminalitate cronică –, iar în final personajul prezintă semne clare ale transformării ontologice sau ale schimbării statutului social.

Obiectivul general al tezei noastre este să demonstrăm că procesele de inițiere asigură transformarea ontologică a personajelor și schimbarea statutului lor social, după caz. Procesele de inițiere existente în subtextul operelor literare selectate nu sunt o simplă înșiruire de trepte pe care personajul le parcurge, ci este o reprezentare a realității care se integrează în sistemul de simboluri al textului, dobândind unul sau mai multe sensuri secundare care deschid căi spre interpretare. Prin urmare, este nevoie de câteva obiective secundare pentru a completa orizontul obiectivului general. Primul obiectiv de acest tip este să descifrăm sensurile secundare ale simbolurilor ce contribuie la nivel textual la desfășurarea procesului de inițiere și la investirea acestuia cu mai multe sensuri. Al doilea obiectiv este să prezentăm semnificația comportamentului personajelor în cadrul inițierii pentru a avea o perspectivă mult mai largă asupra transformărilor de care vor avea parte la finalul inițierii. Prin al treilea obiectiv secundar ne propunem să stabilim natura și/ sau eficiența strategiei utilizate în cadrul inițierii. De asemenea, avem în vedere prezentarea tuturor componentelor procesului de inițiere (etape, inițiator, ghizi, finalitate) pentru a avea o viziune amplă asupra transformării personajului.

Pentru a putea atinge aceste obiective, intenționăm să folosim o serie de metode fără care realizarea cercetării noastre nu ar fi posibilă. Hermeneutica va ocupa un loc fruntaș printre metodele folosite. Orice text presupune în primă instanță comprehensiune pe baza căreia ulterior se poate realiza analiza și interpretarea, prin urmare demersul nostru se va mișca pe axa comprehensiune – analiză – interpretare, iar parcurgerea ei în întregime este posibilă doar cu ajutorul unei metode care facilitează pătrunderea în substratul textului pentru a releva sensurile secundare ale acestuia. Considerațiile lui Paul Ricœur din *Temps et récit (Timp și povestire)* ne vor

ghida în încercarea de a prezenta ce înțelegem prin narațiune, ce legătură are ea cu timpul și care este relația dintre realitate și reprezentarea acesteia (mimesis). Pentru a completa ideile filozofului francez, ne vom raporta și la celebra lucrare a lui Hans Georg Gadamer, *Adevăr și metodă*. Este esențial să prezentăm particularitățile operei literare pentru a putea oferi ulterior o imagine mult mai clară despre modul în care ne raportăm la operă. Astfel, ne va fi mai ușor să stabilim conexiuni între sensurile operei literare și realitatea pe care o reprezintă.

Metodologia primară va fi completată de o serie de metode secundare care vor face posibilă o interpretare mult mai nuanțată. Vom folosi metodele propuse de cercetările din domeniul psihologiei pentru a reuși să evidențiem funcțiile simbolurilor în economia textului. Sigmund Freud considera că visele sunt compuse dintr-o sumedenie de imagini care reprezintă o entitate din realitate, dar care de fapt semnifică altceva. De partea cealaltă, Carl Gustav Jung este de părere că imaginile generale (arhetipurile) din inconștient se integrează într-un sistem colectiv de imagini, numit inconștientul colectiv. În viziunea psihologului elvețian, arhetipurile sunt cele care creează miturile în cadrul fiecărui popor. Cu toate că la momentul apariției acestor două teorii ele au fost considerate două abordări distincte, adesea contradictorii, noi suntem de părere că ele sunt complementare: visele se integrează într-un context mai larg și formează arhetipuri care spun mai mult decât reprezintă, datorită valorii lor de simbol. Aceste observații referitoare la simbol vor fi susținute și prin apelul la teoria lui Tzvetan Todorov.

De asemenea, în abordarea proceselor de inițiere, ne vom raporta la viziunea de extracție jungiană propusă Victor Turner și Douglas Davies care consideră că teoriile inițierii au apărut în urma necesității înțelegerii evenimentelor ritualice, viziune care este în concordanță cu instrumentele hermeneuticii și ale psihanalizei. Interpretarea proceselor de inițiere se va realiza tematic: în jurul fiecărui simbol sau eveniment important vom aduna toate celelalte componente pentru a avea parte de un demers sistematic și coerent.

Prezența unor texte contemporane poate părea derutantă într-o lucrare științifică, deoarece acestea încă nu au beneficiat de suficientă atenție din partea criticii literare pentru a deveni texte consacrate. Nu ne propunem în această lucrare nici enunțarea unor judecăți estetice asupra operelor discutate, nici clasificarea istoriografică a acestora și nici plasarea lor într-un context cultural. În cadrul cercetării noastre materia primă cu care vom opera este textul, prin urmare ne vom concentra asupra lui, lăsând la o parte toate detaliile legate de context. Considerăm că interpretarea nu are vârstă: orice text literar poate fi parcurs pe axa comprehensiune – analiză – interpretare pentru că

orice text literar spune ceva, iar pe noi ne interesează doar ce spune textul, restul detaliilor sunt irelevante din perspectiva cercetării noastre. Prin urmare, suntem de părere că un text contemporan în care personajul trece printr-un proces de inițiere este un material la fel de util în derularea cercetării noastre ca un text consacrat, iar hermeneutica oferă metode deosebit de utile în cazul oricărui text, indiferent de „vechimea” lui.

„Ghidul” nostru în interpretarea simbolurilor va fi *Dicționarul de simboluri* coordonat de Jean Chevalier și Alain Gheerbrant. Acesta va fi firul roșu care ne va ajuta să rămânem pe traseul propus la începutul lucrării, urmând ca interpretările propuse în *Dicționar* să fie completate și cu alte considerații.

Actualitatea cercetării noastre constă în raportul nemijlocit dintre procesele de inițiere din viața noastră cotidiană și reprezentările lor în literatură. După experiența liminală fundamentală a nașterii, fiecare om trece printr-o serie lungă de procese sau ritualuri de inițiere care îi formează identitatea personală și profesională. Inițierile noastre au loc întotdeauna într-un context ambiguu: niciunul dintre noi nu știe când și unde va avea loc următoarea inițiere, respectiv ce efect va avea asupra ființei noastre. Nici personajele din romanele supuse atenției nu știu ce alte experiențe liminale le așteaptă după sfârșitul procesului de inițiere prin care tocmai au trecut și nici noi nu știm ce alte experiențe, praguri sau procese de inițiere ne așteaptă, iar această permanentă ambiguitate face posibilă schimbarea continuă, întrucât, după cum vom vedea și în cazul personajelor, în momentele de ambiguitate și de incertitudine este posibilă descoperirea nuanțată a lumii. Astfel, putem spune că procesele de inițiere se succed pe toată durata vieții unui om până la moarte sau poate chiar și după.² Așadar, actualitatea cercetării noastre constă în importanța de a înțelege procesele care cauzează schimbarea în lumea în care trăim. Ființa umană este principalul factor de schimbare care operează bidirecțional în raport cu lumea: ființa umană se schimbă în urma proceselor inițiatice prin care trece, iar schimbarea din interiorul ei o exteriorizează, deschizând-o spre lume. Altfel spus, ființa umană se schimbă, iar după ce se schimbă, încearcă să schimbe și lumea din jurul ei. Viteza crescândă cu care se desfășoară schimbarea în lume și în om deopotrivă presupune riscul de a ne pierde în numeroasele schimbări din jurul nostru fără să

² O parte a acestor observații asupra actualității temei noastre de cercetare a fost publicată în Szabolcs-Lehel Szakács, *Inițiere prin descoperire în romanul Viața începe vineri de Ioana Pârvulescu* în „Journal of Humanistic and Social Studies”, Volumul 14, nr. 1 (2023), p. 87.

conștientizăm în ce direcție ne îndreptăm. Considerăm că este esențial să înțelegem schimbările care au loc în jurul nostru, iar teoria inițierii propusă poate fi o modalitate de a atinge acest scop.

În ceea ce privește clasificarea strategiilor inițierii, ne vom referi la două categorii principale: tari și slabe. *Strategiile tari* sunt cele care au un caracter mai concret, toate etapele, componentele inițierii și persoana inițiatorului pot fi delimitate cu certitudine, iar strategia în sine are o finalitate care nu poate fi pusă sub semnul întrebării sub nicio formă. În plus, inițierile tari nu se rezumă doar la a produce o schimbare în ființa personajului, ci adesea lasă urme perceptibile cu ochiul liber pe trupul acestuia. Inițierile tari, chiar dacă au loc în perioada modernă, se apropie ca viziune și intensitate de ritualurile de inițiere premoderne, dar este important să avem în vedere și faptul că nu sunt identice cu acestea, doar similare. Strategiile tari se finalizează cu succes în majoritatea cazurilor, posibilitatea împotmolirii într-un moment de liminalitate cronică este redusă. Dintre procesele de inițiere prezente în romanele propuse pentru partea aplicativă a lucrării noastre, cele semnate de Octavian Soviany și Ioana Pârvulescu prezintă procese de inițiere tari. Amintim spre exemplu inițierea personajului Kostas Venetis din romanul *Viața lui Kostas Venetis* de Octavian Soviany și cea a lui Iona din romanul *Prevestirea* de Ioana Pârvulescu. Cele două procese sunt exemple elocvente pentru a putea ilustra ce înseamnă o inițiere tare: Kostas Venetis trece printr-un proces de inițiere care rezultă o schimbare ontologică profundă în ființa lui, dar schimbarea este semnalată și de semnul pe care inițiatorul îl lasă pe corpul lui. În mod similar, Iona suferă o schimbare ontologică fundamentală în urma experienței liminale din burta peștelui, iar ea este vizibilă în exterior datorită solzilor care apar pe corpul lui.

Pe măsură ce ne apropiem în timp de zilele noastre, forța strategiilor slăbește treptat și observăm o mutație de la concret la abstract. Slăbirea inițierii nu afectează capacitatea ei de a produce transformări ontologice, dar este vizibilă în lipsa semnelor fizice, respectiv în posibila dificultate de a delimita clar anumite aspecte ale inițierii, cum ar fi persoana inițiatorului sau natura experienței liminale prin care trece neofitul. Se subînțelege că romanele ultimelor doi scriitori selectați reprezintă procese ale inițierii care pot fi încadrate în categoria *inițierilor slabe*. Cel mai reprezentativ exemplu în acest sens este romanul *Mirii nemuririi* de Radu Aldulescu în care experiența liminală este creată de societatea în care trăiesc personajele, însă nu aflăm cu exactitate cine stă în spatele procesului de inițiere în calitate de inițiator. Mai mult, strategia limitării ființei se va dovedi inefficientă comparativ cu strategiile tari, întrucât procesul de inițiere din acest roman se pierde într-o liminalitate cronică. Desigur, acest din urmă fapt nu înseamnă că strategia va eșua

și în alte cazuri, ci ne arată că strategiile de inițiere slabă prezintă o probabilitate a eșecului mult mai mare decât strategiile tari. Abstractizarea inițierii slabe trebuie înțeleasă în sensul de mutare a procesului inițierii din lumea fizică spre cea metafizică. Este cazul romanului *Efectele secundare ale vieții* de Vlad Zografi. Inițierea personajului-narator capătă un caracter tot mai abstract pe măsură ce inițierea avansează spre moartea lui. Orice inițiere poate avea ca finalitate moartea neofitului, dar acesta nu presupune neapărat o abstractizare în măsura în care moartea poate fi considerată un prag în inițiere. Caracterul abstract al inițierii în cazul personajului din romanul lui Vlad Zografi este conferit de faptul că ultima etapă a inițierii are loc în spațiul (lumea) în care ajunge personajul, iar el reflectează asupra condiției sale existențiale din acel spațiu.

O altă posibilitate de clasificare a inițierii se poate realiza din perspectiva direcției în care se îndreaptă pe scara morală. În principiu, inițierea este asociată cu un sens pozitiv pentru că în majoritatea cazurilor ea are un efect benefic asupra neofitului, contribuind la îmbunătățirea calităților sale. Acest tip de inițiere s-ar putea numi *inițiere pozitivă*. La polul opus se află *inițierea negativă* care vizează atragerea neofitului de partea răului. Pot exista strategii eficiente și ineficiente în ambele categorii, ceea ce ne indică faptul că eficiența unei strategii poate fi stabilită pe baza finalităților inițierii. Strategiile eficiente sunt cele care au ca rezultat transformarea neofitului, iar procesele inițiatice cele care eșuează în demersul de transformare a neofitului și îl plasează într-o liminalitate cronică.

Lucrarea noastră va fi structurată în cinci capitole dintre care primul va conține aspectele teoretice pe care se va baza întreaga noastră cercetare, iar fiecare dintre restul capitolelor va fi dedicat câte unui scriitor dintre cei menționați mai devreme. Capitolele, la rândul lor, vor fi împărțite în câte trei subcapitole, iar fiecare subcapitol va fi dedicat unuia din cele trei romane selectate din opera fiecărui prozator. Limitele teoretice ale capitolelor vor fi trasate de câte o strategie a inițierii care se regăsește în toate cele trei romane abordate.

Capitolul *Premise teoretice* este așezat în fruntea lucrării noastre și conține, după cum am mai menționat, aspectele teoretice de la care va pleca cercetarea noastră. Cele trei subcapitole vor conține, pe rând, paradigma de cercetare, teoria inițierii și câteva lămuriri asupra criteriilor de selecție ale operelor literare, criterii despre care am mai discutat schematic la începutul acestui *Argument*.

Coborârea în infern este probabil una dintre cele mai vechi strategii ale inițierii, iar pentru a ne da seama de importanța ei este suficient să ne gândim la mitul lui Orfeu sau la celebrul poem

al lui Dante Alighieri. Strategia inițierii prin coborâre în infern și-a păstrat forța și actualitatea și în secolele ulterioare. La o primă impresie, am putea crede că această strategie este aplicabilă numai în cadrul unor texte literare din moment ce coborârea în infern a unui om din lumea reală în care trăim este aproape imposibilă. La fel ca în numeroase alte cazuri, cuvântul *coborâre* nu trebuie înțeles în sensul său primar, ci se referă la o degradare morală care pune stăpânire pe cineva.

Toate cele trei romane care reprezintă materialul de cercetare în capitolul *Inițiere eroică prin coborâre în infern* sunt semnate de Octavian Soviany, iar două dintre ele – *Arhivele de la Monte Negro* și *Viața lui Kostas Venetis* – reprezintă o coborâre propriu-zisă în infern a personajului principal, în timp ce al treilea, *Moartea lui Siegfried*, prezintă degradarea morală a personajului până la momentul în care ajunge într-o stare infernală. Infernul se referă, în cazul de față, la mediul în care se desfășoară inițierea personajelor. Pentru Kostas Venetis, infernul reprezintă comunitatea personajelor desprinse din straturile inferioare ale societății printre care el se mișcă permanent; personajul-narator din *Arhivele...* ajunge în infernul creat de regulile stricte și personajele nefirești ale sanatoriului în care este internat, iar Siegfried ajunge în același spațiu datorită războiului. Indiferent de direcția în care se îndreaptă procesele de inițiere ale acestor personaje pe traiectoria stabilită de polul pozitiv și cel negativ, ele vor reuși fie să evadeze din acel mediu, fie să devină părți ale sale în funcție de scopul inițierii. Inițierea prin coborâre se poate realiza bidirecțional: fie coborârea se realizează cu scopul renașterii personajului ce echivalează cu o inițiere pozitivă, fie coborârea vizează închiderea neofitului în infern, caz în care putem vorbi de inițiere negativă.

Inițierea lui Ulrich se realizează cu ajutorul mai multor personaje, printre care cel mai important este Cheia-Visurilor, o ființă onirică ce nu se asociază cu ideea de închisoare. Constatăm că prin bunătatea ei, Cheia-Visurilor reprezintă o insulă a binelui în marea răului, ea fiind mereu hotărâtă să-l ajute pe neofit să găsească o cale potrivită în labirintul întortocheat al infernului. Prezența binelui în lumea răului ne demonstrează că Monte Negro nu este Infernul propriu zis, ci e doar o anticameră a acestuia, afirmație susținută și de observațiile lui Michel Foucault referitoare la închisoare. Asemenea închisorii, Monte Negro facilitează transformarea neofitului și „reintegrarea” lui în societate după transformare, ceea ce ne pune într-o situație paradoxală. Am afirmat în cadrul subcapitolului aferent că Ulrich este inițiat pe baza principiilor răului și, totuși, ghidul lui este un personaj aparținând binelui. Soluția paradoxului constă în faptul că personajul este inițiat în circumstanțele create de forțele răului, însă procesul inițierii se îndreaptă spre o finalitate pozitivă, dovadă fiind și părăsirea sanatoriului la finalul inițierii. Atunci când cineva este

închis într-o închisoare, el este alături de alte persoane care au săvârșit infracțiuni, însă acesta nu înseamnă că acel cineva se va transforma într-un infractor și mai periculos. Scopul închisorii este să reintegreze în societate persoanele care au încălcat convențiile sociale și nu acela de a-i transforma în nelegiuiți și mai periculoși. Totuși, dacă cineva ajunge în închisoare, experiența va deveni definitorie pentru întreaga lui existență, de cele mai multe ori nici nu va reuși să se delimiteze de acea experiență. Prin urmare, inițierea lui Ulrich s-a petrecut în lumea răului pentru a-l direcționa din nou spre bine, ceea ce înseamnă că eliberarea lui din Monte Negro oferă speranțe pentru o viață guvernată de principiile binelui, dar pecetea răului va fi un semn constant în ființa personajului de-a lungul existenței sale.

Remarcăm faptul că o coborâre în infern poate avea două finalități: se poate sfârși cu eliberarea celui inițiat și reîntoarcerea lui în lumea cotidiană, ceea ce s-a întâmplat în cazul lui Ulrich sau se poate termina cu închiderea morală a personajului pe drumul înfundat al infernului, după cum vom fi remarcat și în cazul lui Kostas Venetis. Inițierea lui Ulrich poate fi considerată o inițiere preponderent pozitivă în care aspectele negative îndrumă personajul spre o condiție existențială mai bună.

Inițierea lui Kostas Venetis din următorul subcapitol, *Cei mai păcătoși dintre păcătoși: Kostas Venetis*, are un caracter fundamental diferit. Inițierea în contextul principiilor răului se realizează conștient, personajul asumându-și o întreagă filosofie a răului. Singura perioadă din viața personajului în care răul este absent e copilăria acestuia, mai precis perioada de dinaintea pierderii inocenței. Odată ce ea este pierdută, Kostas Venetis începe să parcurgă drumul de coborâre în infernul dominat de beizadea Mihalache, inițiatorul lui Kostas. Dacă în cazul lui Ulrich perioada petrecută în infernul-sanatoriu era definitorie pentru inițierea lui, pentru Kostas drumul este mai important decât perioada petrecută în infern alături de boierul Mihalache. Diferența dintre cele două cazuri este scopul: pentru Ulrich, răul este un instrument al inițierii cu care se va realiza reintegrarea lui în lumea din care a provenit inițial, în timp ce inițiatorul lui Kostas își propune să îl atragă de partea lui și să îl mențină acolo.

Inițierea lui Ulrich a însemnat o coborâre în infern care a avut drept rezultat o renaștere la final, în ultima etapă a inițierii, în timp ce transformarea lui Kostas se concretizează în pătrunderea în sfera de influență a inițiatorului-diavol. Iată cum aceeași strategie inițiatrică poate conduce la finalități diferite în funcție de scopul propus de inițiator.

Dacă în cazul lui Ulrich inițierea era dominată de dimensiunea onirică a existenței sale, cea a lui Kostas va fi dominată de latura materială. Pe drumul inițiativ parcurs, principalii lui ghizi (Yussuf și Părintele Makarios) se vor folosi de trup pentru a-l ține permanent pe neofit pe drumul răului. Metoda lor este atât de eficientă, încât păcatul în calitatea lui de produs al dorințelor trupești devine un mod de a exista pentru personaj. Totodată, corpul (trupul) este și simbolul central în jurul căruia se concentrează întregul proces al inițierii, fapt vizibil și în titlurile capitolelor din roman.

Inițierea lui Kostas Venetis este una negativă fără doar și poate, dar este o dovadă clară a eficienței strategiei coborârii. Chiar dacă la final aflăm că personajul a dispărut, ceea ce poate fi interpretat ca o încercare de a scăpa de influența boierului Mihalache, condiția existențială a lui Kostas nu se schimbă. Ne permitem să facem această afirmație întrucât schimbarea condiției existențiale a personajului ar fi posibilă doar cu ajutorul unui alt proces de inițiere care să surclaseze forța de transformare a inițierii demarate de boier.

Romanul *Moartea lui Siegfried* înfățișează un proces de inițiere printr-o coborâre accelerată, care în limbaj convențional poate fi numit cădere. Spre deosebire de cele două personaje din subcapitolele precedente, Siegfried nu parcurge pas cu pas un drum spre infern, ci procesul lui are un ritm mult mai alert comparativ cu celelalte două. Cele două puncte cardinale ale drumului parcurs sunt existența și moartea personajului. Proporțiile căderii variază în funcție de distanța dintre cele două puncte cardinale ale acesteia, altfel spus dacă un obiect cade de la o înălțime foarte mare, impactul cu solul va fi mult mai mare decât dacă ar cădea de la o înălțime mai mică. Intensitatea căderii lui Siegfried urmează aceeași logică după cum am văzut și în cursul interpretării procesului său de inițiere. Căderea lui se produce de la o existență tare, bine conturată de viața familială și de cea profesională, la non-existență, adică la moarte, ceea ce urmează, în plan simbolic, principiul enunțat mai devreme.

Umbrele Nibelungilor sunt simbolul în jurul căruia se organizează întreg procesul de inițiere, ele îndeplinind și rolul inițiatorului. Prezența lor permanentă în cursul inițierii asigură buna desfășurare a procesului, fapt care nu exclude prezența ghizilor precum Danuta care a avut rolul indispensabil de a declanșa transformarea personajului. După cum am văzut, ea joacă un rol atât de important în viața lui Siegfried, încât lipsa accesului la planul inițierii este singura trăsătură distinctivă dintre Danuta și inițiatori.

Atunci când un om este în cădere fizică, instinctul de supraviețuire îl determină să încerce să găsească o modalitate de a opri căderea în limita posibilităților în situația dată. Nici Siegfried nu asistă pasiv la propria lui cădere, ci încearcă permanent să se salveze fie prin scris, fie cu ajutorul altor soluții care îi creează falsa impresie că parcurgerea procesului inițierii poate fi oprită sau evitată.

Fiind vorba de o strategie arhaică, ne putem convinge din nou asupra eficienței acesteia dacă luăm în considerare semnele fizice care apar pe corpul personajului de-a lungul procesului. Dacă la Kostas Venetis semnul fizic se rezuma la semnul boierului înfipt în carnea lui în dreptul inimii, semnele morții lui Siegfried apar sub forma unor pete pe suprafața pielii. Moartea este un fenomen care nu poate evita contactul cu fizicul uman, astfel apariția semnelor ei pe corpul uman par a fi firești, însă noi considerăm că semnele de pe corpul lui Siegfried au o semnificație aparte pentru că moartea personajului ar fi putut avea loc și instant, fără vreun semn prevestitor, dar prezența acestora confirmă succesul deplin al unei inițieri negative.

Am afirmat încă din titlul capitolului că aceste trei inițieri sunt eroice. În accepțiunea tradițională a cuvântului, eroii se nasc atunci când îndeplinesc sarcini care cauzează moartea lor sau măcar îi apropie de ea. Protagonștii proceselor de inițiere discutate în acest capitol sunt eroi în condițiile în care ei fie experimentează moartea în sine, fie au parte de experiențe liminale care îi obligă să simtă prezența ei.

Strategia inițierii prin descoperire identificată în cele trei romane alese ale Ioanei Pârvulescu, *Viața începe vineri*, *Inocenții*, *Prevestirea*, este unidirecțională și se poate îndrepta exclusiv spre polul pozitiv. Descoperirea face parte alături de coborâre în infern din categoria celor mai vechi strategii ale inițierii, prin urmare se alătură celor mai eficiente. Indiferent că vorbim de descoperirea unei lumi sau de descoperirea forței divine, ea oferă acces spre cunoaștere și integrare în lume. În consecință, strategia descoperirii îi oferă neofitului posibilitatea de a cunoaște mai mult, contribuind astfel la dezvoltarea lui personală și la întărirea identității sale sau, în unele cazuri, la formarea unei noi identități care va fi o bază solidă pentru întreaga lui existență ulterioară. Atât copiii din *Inocenții*, cât și personajul Dan Crețu din *Viața începe vineri* descoperă o lume nouă și își formează o identitate care va reprezenta temeiul existenței lor în noul mediu. Fiind tot o strategie premodernă, eficiența ei este considerabilă, fapt dovedit și de finalitatea celor trei procese de inițiere despre care urmează să discutăm.

Cazul lui Dan Crețu din romanul *Viața începe vineri* de Ioana Pârvulescu este exemplar în acest sens. El descoperă lumea nouă în care ajunge din perspectiva unui străin, urmând ca la finalul inițierii să devină membru cu drepturi depline în lumea nouă. Putem constata pe baza celor discutate despre acest proces de inițiere că descoperirea necesită – în cazul lui Dan – o sumedenie de personaje dintre care mulți nu dobândesc statutul de ghid, dar care contribuie semnificativ la integrarea străinului în lumea lor. Ajungem astfel la concluzia că descoperirea unei lumi se poate produce în două feluri: fie individual, cum era cazul lui Iona, fie colectiv, cum e cazul lui Dan. Descoperirea individuală nu înseamnă lipsa călăuzitorului sau a inițiatorului, ci se referă la faptul că ei doar plasează personajul pe traseul inițiativ, dar îl lasă să îl descopere singur. Descoperirea colectivă este opusul, neofitul fiind ajutat de mai multe personaje, printre care și călăuzitorul și inițiatorul, iar, ajutându-l să descopere lumea, îl integrează în ea.

Interpretarea comportamentului personajelor din lumea în care ajunge Dan este esențială pentru înțelegerea procesului de inițiere și a strategiei. Cei mai mulți îl primesc pe Dan fără rețineri sau prejudecăți, cu toate că apariția lui este un eveniment inedit în viața orașului. Acceptarea lui înseamnă posibilitatea de a stabili legături cu cei din jur, integrarea lui concretizându-se în consolidarea legăturilor sociale. În consecință, Dan Crețu are parte de o inițiere pozitivă, lipsită de orice nuanță a negativității, care contribuie la formarea identității sale.

Într-o situație similară sunt și personajele principale, copiii, din romanul *Inocenții*, singura diferență față de inițierea lui Dan fiind aceea că personajele din acest roman nu părăsesc lumea în care s-au născut. Fiind la începutul existenței lor, ele descoperă lumea în care urmează să trăiască. Descoperirea este, după cum am văzut, o acțiune involuntară pentru copila Ana, personajul principal, și este susținută de curiozitatea ei copilărească.

Întregul proces de inițiere al copiilor se concentrează în jurul simbolului casei care funcționează ca adăpost și spațiu liminal, făcând posibilă transformarea. Casa oferă adăpost și „ghizilor-cerberi” (adulții) care contribuie la parcurgerea drumului inițiativ, însă inițiatorul pare a fi însăși Istoria care se află deasupra tuturor, un adevărat supra-personaj care ia decizii cruciale pentru soarta personajelor. Constatăm că pe măsură ce descoperirea avansează, Istoria devine din ce în ce mai amplă și mai puternică în calitate de inițiator, nu doar în cadrul romanului, ci și în lumea noastră reală. Istoria este compusă, printre altele, dintr-o serie lungă de descoperiri care au marcat existența omenirii și au contribuit, totodată, la dezvoltarea istoriei, făcând-o mult mai vastă și mai complexă.

Miza descoperirii este transformarea copiilor din ființe inocente în adolescenți, adolescența fiind primul moment al maturității. Un alt aspect demn de remarcat este faptul că pe măsură ce descoperirea se produce, ceva rămâne în urmă și este acoperit: copilăria. Procesul de inițiere al copiilor ne demonstrează că descoperirea este ireversibilă: odată ce un anumit aspect este descoperit, reacoperirea lui nu este posibilă sau cel puțin este posibilă doar parțial. Atunci când cineva descoperă ceva, descoperirea devine activă în conștiința lui și chiar dacă cel care descoperă nu o împărtășește cu nimeni, ea nu poate fi readusă la starea de ascundere. În cazul copiilor, ireversibilitatea descoperirii înseamnă că ei ajung la adolescență prin descoperire, însă odată ce descoperirile au fost realizate, ele nu pot fi eliminate pentru a obține o cale de întoarcere în copilărie. Motivul principal este acela că pe măsură ce descoperirea avansează, ea formează și identitatea personajelor, altfel spus, se realizează inițierea. Întoarcerea în copilărie ar presupune o eliminare a transformărilor realizate în cadrul inițierii, iar eliminarea ar fi greu posibilă chiar și în contextul unui alt proces de inițiere.

Inițierea Anei și a prietenilor ei este una pozitivă, chiar dacă ea presupune părăsirea vârstei paradisiace a copilăriei. Pozitivitatea este conferită de caracterul constructiv al procesului de inițiere, acesta îndreptându-se spre formarea identitară benefică pentru copii.

Ultimul roman analizat în acest capitol, *Prevestirea*, prezintă o altă abordare a descoperirii din perspectiva personajului principal, Iona. Dacă în cazul copiilor descoperirea s-a produs din curiozitate, Iona nu are nicio motivație intrinsecă la început. Mai mult, el vrea să se ascundă ca să scape de chemarea divină, însă toate eforturile sale sunt zadarnice, deoarece strategia folosită în procesul de inițiere prin care trebuie să treacă este incompatibil cu ascunderea. Reacția lui la chemarea divină este firească deoarece descoperirea pare înspăimântătoare pentru orice ființă umană. Atunci când trebuie să intrăm în contact cu ceva ascuns, nu putem ști în prealabil ce urmează să descoperim, riscurile pe care trebuie să ni le asumăm sunt imense. Iona fiind introvertit din fire, nu și-ar fi asumat niciodată riscul descoperirii tainelor oratoriei, prin urmare inițierea lui a fost cât se poate de justificată.

La fel ca în cazul coborârii, inițierea lui Iona presupune parcurgerea unui drum, dar călătoria pe mare alături de unchiul său nu este echivalentă cu o coborâre în infern, precum nici burta peștelui nu poate fi considerată un spațiu infernal, cu atât mai puțin infernul propriu-zis. Drumul parcurs de Iona nu se aseamănă cu oricare alt drum care are o destinație; este un drum al descoperirii. Pe măsură ce nava avansează pe mare, Iona descoperă tot mai mult importanța

supunerii ordinului divin până când acceptă chemarea prin dorința lui de a fi aruncat în apă și înghițit de monstrul marin.

Este lesne de înțeles că aproape toată inițierea lui se organizează în jurul simbolului Leviatanului și cel al mării, dar mai importante sunt schimbările care apar pe corpul lui Iona în urma experienței liminale. Înfațișarea lui sub formă de ființă marină este o dovadă cât se poate de clară a eficienței și a forței strategiei descoperirii, transformarea interioară fiind acompaniată și de aceste semne exterioare.

Inițierea lui Iona este una pozitivă care nu lasă loc niciunui aspect negativ. Inițierea declanșată și coordonată de însuși binele suprem în accepțiunea creștină nu poate avea o finalitate negativă nici măcar atunci când împrejurările prin care trece neofitul par să contrazică această afirmație.

Amantul Colivăresei, Mirii nemuririi și Drumu-i lung, căldura mare de Radu Aldulescu plasează procesele de inițiere ale personajelor în apropierea imediată a zilelor noastre. Eficiența strategiei limitării ființei pare a fi redusă, dar nu o putem considera inefficientă în totalitate, respectiv generează o finalitate preponderent negativă. Transformarea lui Mite din *Amantul colivăresei* este finalizată cu succes, la fel și cea a lui Daniel și a Florenței, însă succesul se referă exclusiv la evitarea eșecului procesului inițiat. Noul lor mediu social și noua lor identitate nu reprezintă un avantaj din perspectiva viitorului existenței lor, dimpotrivă, viața de „câine sovietic” a lui Mite și viața de călugăriță a Florenței sunt garanții ale pierderii șansei de a trăi în condiții existențiale favorabile. Nici personajele din *Mirii nemuririi* nu pot spera la îmbunătățirea vieții lor, dar spre deosebire de personajele din celelalte romane, pe ele nu le ajută nici inițierea. Blocarea procesului de inițiere înseamnă pentru ele începutul unei liminalități cronice care se suprapune peste existența lor și așa destul de precară, ca o povară suplimentară.

Mite Cafanu din *Amantul colivăresei* de Radu Aldulescu a parcurs un drum inițiat care se îngusta mereu pe măsură ce Mite avansa în proces. Transformarea lui simbolică dintr-un „câine sovietic” într-unul vagabond reflectă cu veridicitate direcția negativă a procesului inițierii. Limitarea ființei se referă, în cazul lui, la restrângerea posibilităților materiale. La început, el are o perspectivă favorabilă asupra vieții, fiind copilul unei familii de intelectuali, însă pe măsură ce avansează în procesul inițierii, substanța materială atât de necesară în viața cotidiană îi este tot mai greu accesibilă până când ajunge să trăiască la marginea societății.

Deși nu avem informații concrete cu privire la persoana inițiatorului și nu știm care a fost scopul primar al inițierii, putem deduce că finalitatea inițierii ar fi trebuit să fie despărțirea lui Mite de familie și transformarea lui într-un bărbat independent, ținând cont că îngustarea drumului inițiativ începe atunci când el își părăsește familia. Mite este un exemplu cât se poate de elocvent pentru situațiile în care strategia aleasă nu se potrivește cu procesul de inițiere. Nu putem considera că strategia este inefficientă, deoarece inițierea lui Mite se finalizează și avem dovezi despre transformarea care a avut loc în ființa lui. Inițierea lui Mite ne-a demonstrat că o strategie aleasă fără inspirație poate avea consecințe mult mai neplăcute pentru neofit decât un proces de inițiere împotmolit în liminalitate cronică.

Direcția negativă a inițierii ne arată că inițierile moderne își demonstrează slăbiciune prin incapacitatea lor de a se asocia cu strategii care să fie în concordanță cu scopurile prestabilite. Totuși, transformarea produsă în ființa lui Mite ne împiedică să catalogăm strategia limitării drept slabă în totalitate, dar forța ei se îndepărtează de cea a strategiilor arhaice.

Procesul de inițiere al Florenței este și mai reprezentativ pentru strategia limitării ființei. Limitele impuse de mama ei evlavioasă o împiedică în împlinirea dorinței ei de a întemeia o familie, conducând-o pe un alt drum al inițierii stabilit de inițiator, mama ei. Drumul și căldura sunt simbolurile în jurul cărora se organizează întreg procesul. Este evidentă legătura dintre simbolistica drumului și inițiere, dar cea mai importantă semnificație o are căldura care mistuie ființa personajului până când acesta nu atinge finalitatea propusă de inițiator. Dacă ne permitem o gestionare liberă a conceptelor, am putea chiar spune că avem de-a face cu torturarea personajului până când acesta acceptă să urmeze calea propusă de inițiator. Tortura – indiferent de natura ei – s-a dovedit a fi una dintre cele mai eficiente metode de influențare a deciziilor unor persoane a tuturor timpurilor. Se află în opoziție cu seducția într-o oarecare măsură, însă punctul lor comun este scopul de a determina pe cineva să renunțe la principiile urmate până atunci și să urmeze altele.

Dorința Florenței de a avea o familie este atât de puternică încât încearcă permanent să înlăture limitele impuse prin stabilirea unor relații cu diferiți bărbați, însă încercările ei sunt zadarnice. Prin inițiere ea urmează a fi pregătită să reziste în condiții severe de limitare a libertăților ființei reprezentate de mănăstirea la care va ajunge. Puterea de decizie într-o mănăstire este organizată pe baza unei ierarhii asemănătoare cu cea dintr-o închisoare sau din sanatoriul de la Monte Negro, astfel membrii cei noi mereu se află pe prima treaptă a ierarhiei. Inițierea la care a

participat Florența a avut ca scop pregătirea ei pentru a trăi permanent în condiții în care libertatea ei este limitată permanent.

Nici inițierea lui Daniel nu este lipsită de limite impuse libertății sale. Chiar forța care facilitează transformarea lui, dragostea, este cea care impune aceste limite care într-un final vor epuiza ființa personajului. Fiecare experiență trăită alături de partenere îl aduce mai aproape de finalitatea inițierii care va consta în izolarea personajului într-o manieră asemănătoare cu cea a Florenței. Daniel nu devine călugăr, nu se retrage la o mănăstire, dar se izolează de restul lumii care este un semn cât se poate de clar în privința epuizării lui.

Monstruosul copil Jorj este simbolul în jurul căruia se organizează procesul inițierii, mama lui, Cristina, fiind cea care cauzează transformarea profundă a lui Daniel. După cum am arătat și în cadrul capitolului, numai o ființă monstruoasă era capabilă să nască un monstru, ceea ce ne conduce la concluzia că inițierea lui Daniel stă sub semnul răului reprezentat de celelalte două personaje cu care conviețuiește pentru o scurtă perioadă.

Nici aparenta armonie între Daniel și Florența nu îi scapă de finalitățile inevitabile ale celor două procese de inițiere. Barierele impuse pentru ființa celor două personaje limitează puterile lor atât de mult, încât ele nu mai au puterea de a le depăși, fapt care confirmă eficiența acestei strategii.

Ținând cont că vorbim de o strategie modernă a inițierii, puterea ei slăbită își face simțită prezența în anumite contexte specifice. Dacă limitele impuse nu sunt gestionate cu multă prudență, ele pot restrânge libertatea ființei suficient de mult pentru ca aceasta să fie incapabilă de a trece cu succes prin fiecare etapă a inițierii. Este cazul personajelor din *Mirii nemuririi* de Radu Aldulescu, personaje care se transformă în ritmul dictat de societatea în care trăiesc. La fel ca în cazul lui Mite Cafanu, Mirela și Rafael dispun de resurse materiale limitate pentru a-și putea susține existența fizică, dar spre deosebire de Mite care mereu avea la dispoziție suficiente resurse pentru a trece cu succes de toate etapele inițierii, resursele Mirelei și ale lui Rafael se epuizează tot mai mult pe măsură ce inițierea lor avansează, până când ajung într-un moment al epuizării totale, astfel cele două personaje vor fi blocate într-o transformare continuă denumită „nemurire”.

Nemurirea poate fi asociată cu supraviețuirea în cazul de față, în măsura în care personajele nu reușesc să își depășească limitele materiale și să se distanțeze de periferia societății, astfel ele vor fi prinse într-o transformare continuă care le va asigura supraviețuirea. Spre deosebire de personajele lui Vlad Zografi despre care am discutat în ultimul capitol al lucrării noastre, supraviețuirea Mirelei și a lui Rafael nu se referă la capacitatea lor de a exista și după un proces

de inițiere care le-a afectat semnificativ ființa, ci la continuarea existenței lor în cadrul liminalității în care erau transpuse în a doua etapă a inițierii.

Transformarea lor continuă, proces din care ele nu pot ieși, demonstrează că în cazul acestei strategii eșecul este posibil în orice moment, însă nu doar strategia în sine este de vină, ci responsabilitatea se împarte și cu inițiatorul. Am menționat deja în cadrul analizei textului că banii sunt inițiatorii în procesul celor două personaje, astfel observăm că inițiatorul nu este o ființă în carne și oase de fiecare dată, ci poate fi și o forță superioară omului care îl ghidează într-o anumită direcție. Lipsa contactului direct cu inițiatorul și lipsa ghizilor care să îndeplinească rolul de intermediari reduce semnificativ eficiența procesului de inițiere, acesta desfășurându-se fără un plan prestabilit. Mirela și Rafael sunt asemenea unui copil care descoperă lumea fără ajutorul unui părinte care să îi atragă atenția asupra anumitor aspecte. Copilul va reuși să descopere lumea, dar se va îndrepta într-o direcție indicată de „valul” de care se atașează.

Strategia inițierii prin limitarea ființei face trecerea de la strategiile de esență tare la cele slabe. Eficiența ei nu se compară cu cea a strategiilor tari, însă este la un nivel suficient de ridicat pentru a duce la bun sfârșit transformarea neofitului dacă toate celelalte condițiile necesare desfășurării inițierii sunt asigurate de inițiator.

Ultimul capitol, *Inițierea teatrală*, este consacrat unor procese de inițiere care se desfășoară în zilele noastre. Strategia indicată prin titlu este cea mai recentă dintre cele discutate în cadrul cercetării noastre, prin urmare are forța cea mai slabă. Slăbirea forței strategiilor de inițiere este vizibilă atât în dispariția semnelor fizice, cât și în finalitatea slabă. Eficiența acestei strategii este ridicată, dar forța slăbită se remarcă prin lipsa unei transformări profunde. Judecând pe baza teoriilor propuse și a criteriilor elaborate în primul capitol al lucrării noastre, putem afirma că fiecare proces de inițiere din romanele *Efectele secundare ale vieții*, *Șapte Octombrie* și *Supraviețuire* de Vlad Zografi s-a încheiat, neofiții parcurgând toate etapele inițierii și trecând prin una sau mai multe experiențe liminale. Totuși, starea existențială de suspensie pe care o dobândesc personajele nu poate fi considerată o transformare la fel de evidentă și nuanțată ca cele produse de strategiile premoderne. Finalitatea acestei strategii, suspensia, se apropie de liminalitatea cronică, dar cele două concepte nu sunt identice din două motive. În primul rând, personajele parcurg toate etapele inițierii, fapt care ne demonstrează că inițierea s-a încheiat, iar astfel nu putem vorbi de blocarea procesului sau împotmolirea lui. Al doilea motiv care ne împiedică să așezăm semnul egalității între cele două concepte este faptul că transformarea personajelor s-a finalizat, iar

schimbările de statut social și de condiție existențială s-au produs. În această accepțiune, putem considera că această strategie este eficientă, dar trebuie să menționăm că eficiența ei este fragilă, expusă unui pericol permanent, pusă în criză de posibilitatea ca procesul inițierii să se împotmolească în liminalitate cronică în orice moment.

Doctorul Visarion și Papadopol din romanul *Efectele secundare ale vieții* de Vlad Zografi au pus la cale pentru Robert un proces de inițiere care părea la început să garanteze succesul transformării neofitului. Cei doi inițiatori, aflați în subordinea interlopului Panait, aleg niște metode oferite de cele mai recente realizări ale științei fără a avea certitudinea că le pot gestiona. Încrederea lor inițială este contrazisă de realitate, iar procesul prin care voiau să contracareze deficiența reprezentată de autism din ființa lui Robert va fi un eșec total. Eșecul, însă, nu înseamnă ineficiența strategiei, ci ne demonstrează că, dacă un inițiator apelează la această strategie și nu posedă cunoștințe cuprinzătoare asupra metodelor inițierii, poate să cauzeze o transformare nedorită în ființa neofitului. Eficiența strategiei constă în transformarea ontologică a personajului, iar eșecul ei este reprezentat de obținerea unui rezultat fundamental diferit de scopul inițial propus de inițiatori.

Mult mai inspirat este Panait în procesul de inițiere al lui Andrei Cricoveanu, medicul psihiatru. Spre deosebire de subalternii săi, Panait are o viziune amplă asupra procesului în care îl implică pe Andrei, iar astfel scopul propus la început este atins. Panait poate fi asemănat cu beizadea Mihalache, inițiatorul lui Kostas Venetis, fiindcă acționează din umbră și are o rețea întreagă de oameni care în anumite situații preiau rolul de ghid în cadrul unor procese de inițiere. Panait reușește să obțină transpunerea ființei lui Andrei în suspensie în urma unui proces la care Andrei participă fără să fie conștient de scopul lui. Metaforic vorbind, Andrei dansează cum vrea Panait, dar nu este conștient de participarea la dans. Suspensia înseamnă înlăturarea lui Andrei din calea planurilor de infracțiune derulate de Panait și gașca lui, întrucât ambițiile lui de detectiv reprezentau un pericol la adresa liderului interlopilor. Înlăturarea lui trebuia să se petreacă în liniște, fără să ofere motive de bănuieli cuiva, iar astfel înlăturarea lui Andrei nu era posibilă prin omorârea lui, singura soluție rămânând procesul de inițiere care să îl plaseze în suspensie. Inițierea lui ne demonstrează că și această strategie poate fi eficientă dacă inițiatorul posedă cunoștințele necesare derulării procesului.

Romanul *Șapte Octombrie* de Vlad Zografi propune o altă viziune asupra suspensiei. Rolul ghizilor este mult mai important în inițierea personajului-narator decât inițiatorul care pare a fi

ideea poetică prin care personajul reușește să creeze opere de valoare, însă nu avem nicio dovadă clară asupra persoanei inițiatorului. Acesta este asemenea unui păpușar care controlează mișcările și comportamentul păpușilor, fără ca ele să fie conștiente de existența lui.

Experiența liminală-cadru oferită de creația poetică și de repetatele aventuri erotice ale personajului îl conduc spre nemurire. Nemurirea poate fi pusă în legătură cu supraviețuirea, iar astfel putem face o analogie și cu romanul *Mirii nemuririi* de Radu Aldulescu. Dacă pentru personajele aldulesciene supraviețuirea înseamnă continuarea existenței în condiții nefavorabile, pentru personajul-narator supraviețuirea înseamnă continuarea existenței sale după moarte în conștiința cititorilor. Ambele situații presupun o continuare a existenței, diferența fiind dată de strategia folosită: teatrul are în vedere consacrarea aspectelor unei epoci, în timp ce limitarea ființei vizează reducerea posibilităților ei. Este o analogie care ilustrează foarte clar cum două procese de inițiere diferite care au același scop pot avea totuși finalități diferite în funcție de strategia folosită.

Dintre toate procesele de inițiere abordate în cadrul acestui capitol, poate cel de față este singurul care atinge o eficiență maximă cu ajutorul strategiei folosite. Succesul se datorează numărului mare de ghizi care contribuie colectiv la transformarea în nemuritor a personajului-narator din *Șapte Octombrie*. Ne-am putut convinge și mai devreme că o strategie modernă poate fi eficientă numai dacă inițiatorul are cunoștințe temeinice care să faciliteze derularea lipsită de obstacole a procesului. Un grup de ghizi poate atinge aceeași performanță deoarece fiecare dintre ei îndreaptă atenția neofitului într-o anumită direcție, astfel el va avea posibilitatea de a vedea la final calea inițierii în ansamblul ei. Putem deduce, în consecință, că succesul unui proces de inițiere se datorează în primul rând strategiei folosite, dar trebuie să ținem cont și de faptul că inițiatorul trebuie să fie bine pregătit pentru a putea asigura succesul inițierii.

Romanul *Supraviețuire* de Vlad Zografî ne-a oferit cel mai bun exemplu pentru inițierea teatrală. Felul în care Nakatosur o seduce pe Amelia este similar felului în care regizează spectacolele de teatru: fiecare amănunt este la locul său, fiecare mișcare este gândită cu cea mai mare precizie. Seducția Ameliei vizează abandonarea carierei începute la teatru și alăturarea la proiectele artistice derulate de Nakatosur. Este foarte interesant că fiecare inițiator bun despre care am discutat în cadrul lucrării noastre, inclusiv Nakatosur, ține în secret planul după care se desfășoară inițierea, nici măcar cititorii nu află care sunt principiile pe care aceasta se bazează, nemaivorbind de neofiții care participă la inițiere. Ne putem da seama asupra acurateții planului doar văzând evoluția personajului-neofit, nicio altă informație nu ni se pune la dispoziție pentru

că fiecare inițiator urmează propriile interese, altfel divulgarea secretelor ar presupune riscul ca un alt posibil inițiator sau rival al acestuia să se implice în proces, iar finalitatea să nu fie cea dorită de inițiatorul care a declanșat procesul.

Inițierea lui Alex s-a desfășurat pe o cale impusă de metodologia lui de cercetare, prin urmare putem considera că am avut de-a face cu o *auto-inițiere*. Aceasta înseamnă, după cum am văzut, că personajul participă la un proces pe care l-a inițiat el singur, cercetarea nefiind condiționată sau declanșată de altcineva. Totuși, nu putem considera că Alex este propriul său inițiator în proces pentru că rigoarea logico-matematică face imposibilă abandonarea traseului inițiativ. În asemenea situații prezența unui inițiator este inutilă pentru că neofitul nu are multe posibilități de rătăcire sau dacă abandonează calea cea dreaptă, își poate da seama cu ușurință de greșeală, întrucât în matematică și în fizică nu putem vorbi de rezultate care par a fi plauzibile. Fiecare rezultat poate fi probat, iar marja de eroare este inexistentă. Legile matematicii sunt suverane și normative, asemenea unui păpușar care îl îndrumă pe Alex, însă el nu realizează că participă la spectacol. Dorința lui Alex de a descoperi formula universală care să rezolve problemele fizicii nu se îndeplinește, el fiind transpus în suspensie, deoarece descoperirea respectivă ar fi fost echivalentă cu obținerea informațiilor despre procesul de inițiere și despre „păpușar”, ceea ce este interzis tuturor în afară de inițiator. Totuși, lipsa inițiatorului propriu-zis este compensată de Luca, tânărul său coleg, care îl motivează și îl susține de-a lungul cercetării.

Calea lui spre obținerea statutului de cap al familiei nu se desfășoară după reguli impuse de proces, prin urmare în cadrul acestuia el are nevoie de ghizi care să îl călăuzească pe drum. Modernitatea strategiei este vizibilă cu precădere în acest proces, unde nu există inițiator, (auto)inițierea desfășurându-se cu ajutorul ghizilor. Cu toate că Alex reușește să obțină statutul dorit în cadrul familiei, suspensia finală ne demonstrează că strategiile moderne și-au pierdut capacitatea de a produce valori.

Putem afirma că această strategie modernă este eficientă, deoarece contribuie la transformarea ontologică a personajelor și la schimbarea statutului lor în anumite situații, dar ne oferă și certitudinea că ori de câte ori omul modern încearcă să treacă de o limită mult superioară ființei sale, inițierea fie se va bloca într-o liminalitate cronică, fie personajul va intra în suspensie, stare în care nu mai reprezintă un pericol la adresa limitei pe care voia să o depășească.

BIBLIOGRAFIE

I. BIBLIOGRAFIA OPEREI

1. Aldulescu, Radu, *Mirii nemuririi*, Editura Polirom, Iași, 2017
2. Aldulescu, Radu, *Amantul colivăresei*, Editura Hyperliteratura, Timișoara, 2020
3. Aldulescu, Radu, *Drumu-i lung, căldura mare*, Editura Litera, București, 2021
4. Pârvulescu, Ioana, *Inocenții*, Editura Humanitas, București, 2016
5. Pârvulescu, Ioana, *Prevestirea*, Editura Humanitas, București, 2020
6. Pârvulescu, Ioana, *Viața începe vineri*, Editura Humanitas, București, 2022
7. Soviany, Octavian, *Arhivele de la Monte Negro*, Editura Cartea Românească, București, 2012
8. Soviany, Octavian, *Viața lui Kostas Venetis*, Editura Polirom, Iași, 2013
9. Soviany, Octavian, *Moartea lui Siegfried*, Editura Cartea Românească, București, 2015
10. Zografu, Vlad, *Efectele secundare ale vieții*, Editura Humanitas, București, 2016
11. Zografu, Vlad, *Șapte Octombrie*, Editura Humanitas, București, 2018
12. Zografu, Vlad, *Supraviețuirea*, Editura Humanitas, București, 2021

II. BIBLIOGRAFIE GENERALĂ

1. Aristotel, *Poetica*, Studiu introductiv, traducere și comentarii de D. M. Pippidi, Editura Academiei Republicii Populare Române, București, 1965
2. Augustin, Sfântul, *Confesiuni*, Ediție bilingvă, Traducere din limba latină, introducere, note și comentarii, tabel cronologic și indice de Eugen Munteanu, Editura Humanitas, București, 2018
3. Bataille, Georges, *Theory of Religion*, Zone Books, New York, 1989
4. Bataille, Georges, *Istoria erotismului*, Traducere din limba franceză și prezentare de Bogdan Ghiu, Editura Trei, București, 2005

5. Bataille, Georges, *Literatura și răul: Emily Brontë-Baudelaire-Michelet-Blake-Sade-Proust-Kafka-Genet*, Traducere din limba franceză Vasile Savin, Laura Teodor, Editura RAO, București, 2008
6. Blaga, Lucian, *Trilogia valorilor*, II, Editura Humanitas, București, 1996
7. Chisholm, Hugh (ed.). *Encyclopædia Britannica*. Vol. 2 (11th ed.). Cambridge University Press, 1911
8. Eliade, Mircea, *Nașteri mistice*, Traducere de Mihaela Grigore Paraschivescu, Editura Humanitas, București, 1995
9. Eliade, Mircea, *Istoria credințelor și ideilor religioase*, Traducere și postfață de Cezar Baltag, Editura Univers Enciclopedic, București, 2000
10. Eliade, Mircea, *Sacrul și profanul*, Traducere din franceză de Brândușa Prelipceanu, Editura Humanitas, București, 2005
11. Foucault, Michel, *A supraveghea și a pedepsi. Nașterea închisorii*, Traducere din franceză și note de Bogdan Ghiu, Control științific al traducerii Marius Ioan, Prefață de Sorin Antohi, Editura Humanitas, București, 1997
12. Foucault, Michel, *Istoria sexualității. Voința de a ști*, Traducere de Cătălina Vasile, Editura Univers, București, 2004
13. Frahm, Eckart (ed.), *A Companion to Assyria*, Wiley Blackwell, New Haven
14. Frankfort, Henri, *The Art and Architecture of the Ancient Orient*, Penguin Books, Harmondsworth, 1970
15. Freedman, Lawrence, *Strategy. A History*, Oxford University Press, New York, 2013
16. Frier, Bruce W.; McGinn, Thomas A. J., *A Casebook on Roman Family Law*, Oxford University Press, Oxford, 2004
17. Gadamer, Hans-Georg, *Adevăr și metodă*, Traducere de Gabriel Cercel și Larisa Dumitru, Gabriel Kohn, Călin Petcana, Editura Teora, București, 2001
18. Gennep, Arnold van, *Riturile de trecere*, Traducere de Lucia Berdan și Nora Vasilescu, Studiu introductiv de Nicolae Constantinescu, Postfață de Lucia Berdan, Editura Polirom, Iași, 1996
19. Gregory, Richard L. (ed.), *The Oxford Companion to the Mind*, Oxford University Press, Oxford/ New York, 1987

20. Heidegger, Martin, *Ființă și timp*, Traducere din germană de Gabriel Liiceanu și Cătălin Cioabă, Editura Humanitas, București, 2003
21. Hill, Jeff; Daniels, Peggy, *Life Events and Rites of Passage. The Customs and Symbols of Major Life-Cycle Milestones, Including Cultural, Secular, and Religious Traditions Observed in the United States*, Foreword by Clifton D. Bryant, Professor, Virginia Tech University, Omnigraphics, Detroit, 2008
22. Holm, Jean; Bowker, John (ed.), *Rites of Passage*, Pinter Publishers, Londra, 1994
23. Howlin, Patricia, *Autism and Asperger Syndrome. Preparing for Adulthood*, Routledge, London and New York, 2004
24. Husserl, Edmund, *Idei privitoare la o fenomenologie pură și la o filozofie fenomenologică. Cartea întâi: Introducere generală în fenomenologia pură*, Traducere din germană de Christian Ferencz-Flatz, Editura Humanitas, București, 2011
25. Iser, Wolfgang, *Actul lecturii. O teorie a efectului estetic*, Traducere din limba germană, note și prefață de Romanița Constantinescu, Traducerea fragmentelor din limba engleză de Irina Cristescu, Editura Paralela 45, Pitești, 2006
26. Jankélévitch, Vladmimir, *Pur și impur*, Traducere din limba franceză de Elena-Brândușa Steiciuc, Editura Nemira, București, 2000
27. Jung, Carl Gustav, *Puterea sufletului. Antologie*, Texte alese și traduse din limba germană de dr. Suzana Holan, Editura Anima, București, 1994
28. Keane, Niall; Lawn, Chris, (ed.), *The Blackwell Companion to Hermeneutics*, Wiley-Blackwell, Oxford, 2016
29. LeGoff, Jacques, *The Birth of Purgatory*, Translation by Arthur Goldhammer, The University of Chicago Press, Chicago, 1986
30. Levinson, Daniel J. , (et. alii), *The Seasons of a Man's Life*, Ballantine Books, New York, 1978
31. Liiceanu, Gabriel, *3 eseuri. Despre minciună. Despre ură. Despre seducție*, Editura Humanitas, București, 2013
32. Merback, Mitchell B., *Perfection's Therapy: An Essay on Albrecht Dürer's Melencolia I*, Zone Books, New York, 2017
33. Moore, Robert L., *The Archetype of Initiation: Sacred Space, Ritual Process and Personal Transformation*, Xlibris Corp, Philadelphia, 2001

34. Pascal, Blaise, *Cugetări. Text integral*, Traducere de Maria și Cezar Ivănescu, Editura Aion, Oradea, 1998
35. Picon, Gaëtan, *Scriitorul și umbra lui*, În românește de Viorel Grecu, Prefață de Mircea Martin, Editura Univers, București, 1973
36. Platon, *Opere*. Volumul III, Traducere, lămuriri preliminare și note de Gabriel Liiceanu și Simina Noica, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1978
37. Platon, *Opere*. Volumul V, Traducere, interpretare, lămuriri preliminare, note și anexă de Andrei Cornea, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1986
38. Ricœur, Paul, *Time and Narrative*, vol. 3, Traducere în limba engleză de Kathleen Blamey și David Pellauer, The University of Chicago Press, Chicago și Londra, 1988
39. Ricœur, Paul, *Eseuri de hermeneutică*, Traducere de Vasile Tonoiu, Editura Humanitas, București, 1995
40. Ricœur, Paul, *Despre interpretare: eseu asupra lui Freud*, traducere din limba franceză de Magdalena Popescu și Valentin Protopopescu, Editura Trei, București, 1998
41. Ricœur, Paul, *Răul. O sfidare a filozofiei și a teologiei*, Traducere din limba franceză de Bogdan Ghiu, Editura Art, București, 2008
42. Sanford, John A., *The Invisible Partners: How the Male and Female in Each of Us Affects Our Relationships*, Paulist Press, New York/ Mahwah, 1980
43. Schleiermacher, F. D. E., *Hermeneutica*, Traducere, note și studiu introductiv de Nicolae Râmbu, Editura Pilirom, Iași, 2001
44. Scholem, Gershom, *On the Mystical Shape of the Godhead. Basic Concepts in the Kabbalah (Despre chipul mistic al divinității: studii privitoare la conceptele fundamentale ale Cabalei)*, Schocken Books, New York, 1991
45. Seymour-Smith, Charlotte, *Macmillan Dictionary of Anthropology*, Macmillan Press, Londra, 1987
46. Ștefănescu, Dorin, *Probleme ale interpretării*, Editura Universității „Petru Maior”, Târgu-Mureș, 2011
47. Ștefănescu, Dorin, *Poetica imaginii. O fenomenologie a inaparentului*, Editura Paideia, București, 2015
48. Ștefănescu, Dorin, *Poetalul*, Editura Limes, Florești, 2016

49. Todorov, Tzvetan, *Teorii ale simbolului*, Traducere: Mihai Murgu, Prefață: Maria Carpov, Editura Univers, București, 1983

III. BIBLIOGRAFIE CRITICĂ

A. VOLUME

1. Anghelescu, Mircea, *Mistificțiuni. Falsuri, farse, apocrife, pastișe, pseudonime și alte mistificații în literatură*, Editura Compania, București, 2008
2. Battaglia, Salvatore, *Mitografia personajului*, Editura Univers, București, 1976
3. Gheorghisor, Gabriela, *Monograme: configurări ale prozei românești contemporane*, Editura Aius, Craiova, 2012
4. Șindrilaru, Florin, coord., *O istorie a prozei și dramaturgiei românești: perspectiva personajului literar*, Vol. 2, Editura Casa Cărții de Știință, Editura Paralela 45, Cluj-Napoca, Pitești, 2011

B. PERIODICE

1. Aldulescu, Radu, *Povestea răului care se termină pentru a începe*, în „Luceafărul de dimineată” nr. 2/ 12 ianuarie 2011
2. Axinte, Șerban, *Viețile lui Kostas Venetis*, în „Convorbiri literare”, nr. 9 (189)/ 2011
3. Bârna, Nicolae, *Apocalipticul... chiar acum!*, în „Cultura literară”, nr. 311 din 17 februarie 2011
4. Benga, Grațiela, *Urmele nevăzutului*, în „Orizont” (Timișoara), An. 29 (Nr. 1) / ian. 2017
5. Bineață, Margareta, *Sub pecetea răului*, în „Litere” (Găești), Nr. 8-9 / aug.-sept. 2008
6. Cernat, Paul, *Timpul regăsit*, în „22 [Douăzeci și doi]”, nr. 12 din 2010
7. Ciotloș, Cosmin, *Patul nupțial*, în „România literară”, Nr. 49 / 7 dec. 2006

8. Ciotloș, Cosmin, *Pe stil vechi în stil nou și retur*, în „România literară”, nr. 3 din 2010
9. Cistelean, Al., *Iona – un ideolog al Auschwitzului (Despre operă și autor)* în *Vatra*, An 32, Nr. 9-10/ 2005, p. 3.
10. Chirian, Rita, *Soarele negru*, în „Cultura literară”, nr. 113/2011
11. Chivu, Marius, *Triumful viciului*, în „Dilema Veche” nr. 417/ 2012
12. Chivu, Marius, *Rămășițele inocenței*, în „Dilema veche”, An. 14 (Nr. 673) / 12-18 ian. 2017
13. Corneanu, Luminița, *În labirint*, în „România literară” nr. 23/2012
14. Crăciun, Gheorghe, *Pactul somatografic. Precizări contextuale*, în „Observator cultural” nr. 139 / 22 octombrie 2002
15. Crețu, Bogdan, *Răul. O poveste*, în „Contemporanul. Ideea europeană”, nr. 3 / 2013
16. Crețu, Bogdan, *Necesitatea răului și binele iluzoriu*, în „Observatorul cultural”, nr. 536/2011
17. Cristea, Dan, *Fascinația răului*, în „Luceafărul de dimineață”, 9 feb. 2011, nr. 7 (987)
18. Cristea-Enache, Daniel, *Viață de câine*, în „România literară”, Nr. 24 / 22 iun. 2007
19. Cristea-Enache, Daniel, *Viață de câine (II)*, în „România literară”, Nr. 25 / 29 iun. 2007
20. Cristea-Enache, Daniel, *Vremuri grele*, în „România literară”, Nr. 5 / 6 febr. 2009
21. David, Dorin, *Povestire cu final neașteptat*, în „Tribuna”, nr. 209 / 2011
22. Dinițoiu, Adina, *Un roman inițiativ și decadent*, în „Observator cultural”, Nr. 377 / 26 iul.-1 aug. 2012
23. Dorcu, Florin, *Magia, o formă de manifestare a răului în romanul lui [Octavian] Soviany*, în „Oglinda literară”, Nr. 167 / noi. 2015
24. Gheorghisor, Gabriela, *„Viața lui Kostas Venetis” de Octavian Soviany*, în „România literară”, An. 44 (Nr. 3)/21 ian. 2011
25. Goldiș, Alex, *O proză bastardă*, în „Cultura” (București), Nr. 47 / 9 noiembrie 2006
26. Goldiș, Alex, *Stilistica în zdrențe*, în „Cultura” (București), Nr. 7 / 22 febr. 2007
27. Handru, Ciprian, *Radu Aldulescu: un nou roman complex*, în „Ficțiunea OPTm”, nr. 107/19 (serie nouă), 14 martie 2022
28. Hedeș, Andrea, *O poveste a poveștilor*, în „Luceafărul de dimineață”, Nr. 6 / iun. 2017
29. Ilea, Laura T., *Logica absurdă a lumii și purgatoriul digital*, în „Observator cultural”, An. 17 (Nr. 857) / 26 ian.-1 febr. 2017

30. Martín, Luis García, *Un roman românesc*, în „Observatorul cultural”, nr. 862/2017
31. Miheș, Marius, *Din viață-n viață*. în „Familia” nr. 3/ martie 2010
32. Miheș, Marius, *Alice în Brașovland*, în „România literară”, An. 49 (Nr. 3) /27 ian. 2017
33. Miheș, Marius, *Viața din moarte*, în „România literară”, Nr. 2/ 18 ian. 2019
34. Mitchievici, Angelo, *În căutarea sensului pierdut*, în „Steaua” (Cluj-Napoca), An. 68 (Nr. 2)/ febr. 2017
35. Mitchievici, Angelo, *Perspectiva inocenței și jocul memoriei*, în „Steaua”, nr. 3 (821)/ 2017
36. Mudure, Mihaela, *Un roman saturnian*, în „România literară” Nr. 28 / 13 iul. 2012
37. Petraș, Irina, *Octavian Soviany și scrinul său cel negru*. în: Tribuna, nr. 203 din 2011
38. Popa, Ionel, *Pornind de la lecția marchizului*, în „Pro Saeculum”, nr. 1-2, 2012
39. Purcaru, Alina, *Despre demoni, în răspăr*, în „Observatorul Cultural”, nr. 563 din 2011
40. Purcaru, Alina, *Dialogurile omului digital*, în „Observator cultural”, An. 17 (Nr. 857) / 26 ian.-1 febr. 2017
41. Răsuceanu, Andreea, *Prin București, la Medgidia și Focșani* în „Observator cultural”, Nr. 273 / 24-30 iun. 2010
42. Romaniuc, Bogdan, *Ultimul decadent*, în „Suplimentul de cultură” nr. 301/ 12-18 februarie 2011
43. Romilă, Adrian G., *Complicata poveste a unui aventurier*, în „Luceafărul de dimineață”, nr. 13 (913)/ 16 martie 2011
44. Romilă, Adrian G., *Siegfried și toți ceilalți*, în „România literară”, nr. 36 / 4 septembrie 2015
45. Rusu-Păsărin, Gabriela, *Timpul-prag al straniului insidios*, în „Ramuri” nr. 5/ 2014
46. Simuș, Andrei, *Cu Kostas Venetis în infern*, în „Steaua” An. 62 Nr. 3/ martie 2011
47. Stanca, Dan, *De ce moare Siegfried?* în „Luceafărul de dimineață”, nr. 9 / septembrie 2015
48. Terian, Andrei, *Mizerabilism și carnavalesc*, în „Cultura” (București), Nr. 1 / 10 ian. 2007
49. Thomassen, Bjørn, *The Uses and Meanings of Liminality*, în *International Political Anthropology (IPA)*, nr. 1 din 2009
50. Trandafir, Constantin, *Radu Aldulescu. Spectacolul absurd al lumii*, în „Acolada” (Satu Mare), Nr. 1 / ian. 2008, p. 17.

51. Tupan, Maria-Ana, *Elitucid: anatomia unui cuvânt*, în „Contemporanul. Ideea europeană” nr. 6 (735)/ 2013
52. Țărălungă, Eugenia, *Umilirea care te înalță*, în „Viața românească”, Nr. 3-4 / mart. - apr. 2007
53. Urian, Tudorel, *Caruselul naratorilor*, în „Luceafărul de dimineață” Nr. 5/ mai 2017
54. Vultur, Smaranda, *O întâlnire cu „Inocenții” într-o bibliotecă a memoriei*, în „Lecturn” (Timișoara), An 5 (Nr. 1-4) /2017

C. DICȚIONARE

1. *** *Dicționarul explicativ al limbii române*, Ediția a 2-a revizuită și adăugită, Editura Univers Enciclopedic Gold, 2009
2. Chevalier, Jean; Gheerbrant, Alain (coord.), *Dicționar de simboluri. Mituri, vise, obiceiuri, gesturi, forme, figuri, culori, numere*, Traducere de Micaela Slăvescu, Laurențiu Zoicaș (coord.), Editura Polirom, Iași, 2009
3. Grati, Aliona, *Dicționar de teorie literară. 1001 de concepte operaționale și instrumente de analiză a textului literar*, Ediția a 2-a revizuită și completată, Editura Arc, Chișinău, 2018